

Nataša Dragnić

Svakoga dana, svakoga časa

Prevela s nemačkog
Jelena Mićović

■ Laguna ■

Naslov originala

Nataša Dragnić

JEDEN TAG, JEDE STUNDE

Copyright © 2011 by Deutsche Verlags-Anstalt,
a division of Verlagsgruppe Random
House GmbH, München, Germany

za B.

Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

„Teško je poverovati.“

„Šta?“

„Da sam ovde.“

„Zašto?“

„Posle toliko godina.“

„Lepo je.“

„Kao kad posle dugog putovanja opet spavaš u sopstvenom krevetu.“

„Znam.“

„Kao kad ponovo otkriješ neki ukus iz detinjstva.“

„Okrugli beli lilihip.“

„Sa figuricom u sredini.“

„I šarenom ivicom.“

Vodopad uspomena. Mala hotelska soba po letnjoj žegi. Drveće pinije koje pruža spasonosni hlad. Previše svetla. Kad imaš svoje tajne. Kad ne želiš da te iko uznemirava. Kad je svaka druga osoba suvišna. Kad se bolje snalaziš u sumraku. Kad iz kreveta možeš da dodirneš svaki ugao sobe.

„Ovde se skoro ništa nije promenilo.“
 „Misliš?“
 „Još te imam pred očima.“
 „Ali bez sede kose i bez štapa.“
 „Kako si?“
 „Samo još ponekad imam noćne more.“
 „Dobro je što je tako.“
 „Da.“
 „Zašto se smešiš?“
 „I ja tebe imam još pred očima.“
 Lepa, mlada žena. Na recepciji. U uskoj teget haljini i ravnim belim sandalama. Sa dva velika kofera i belom ručnom tašnom. Na prstima pregršt prstenja. Kosa duga i kovrčava. Razigrana. Pada joj na oči. Stalno je oduvava. Plavo-bele naušnice. Usko lice. Pune usne. Širok nos. Krupne tamne oči. Nestrpljive ruke. Elegantan ručni sat.
 „Zaboravio sam na svoj posao.“
 „Kad?“
 „Kad si ušla u foaje.“
 „Kad?“
 „Onda. Sećaš li se još?“
 „Ne moram da se sećam.“
 „Videti tebe je...“
 „...kao san.“
 „...kao Božić.“
 „I Uskrs.“
 „I rođendan.“
 „I početak proleća.“
 „Sve zajedno.“

Njihova tela, jedno pored drugog. Oznojena. Umorna. Gladna. Nezasita. Srećna. Na mokrim čaršavima. Ruka

na stomaku. Nokat u nadlaktici. Usne na grudima. Noga prebačena preko kukova. Njegove zelene oči.
 „Jesi li mislio na mene?“
 „Koliko puta, ljubavi, ljubljah te odsutnu, bez uspomena, ne prepoznavši tvoj pogled, ne gledajući te.“*
 „Zamalo da zaboravim.“
 „Šta?“
 „Tvog Nerudu.“
 „Zamišljao sam...“
 „Šta?“
 „Život s tobom.“
 „...“
 „Za sva vremena.“
 „I?“
 „Bio je pun čuda.“
 Mala hotelska soba. Kao jedan ceo svet. Kao jedan ceo život. Bezgraničan. Beskrajan. Beskonačan. Kao dubina okeana. Neistražena. Tajanstvena. Zastrašujuća. Neodoljiva. Očaravajuća. Kao broj zvezda na nebu. Bezbrojan. Nepoznat. Zastrašujući. Neuništiv. Besmrtnan.
 „Kako ti je ćerka?“
 „Imam ih dve.“
 „Čestitam.“
 „Hvala.“
 „Zahvaljujem ja tebi.“
 „Zašto?“
 „Eto tako.“
 „Zašto?“

* Svi stihovi navedeni prema: Pablo Neruda: *100 soneta o ljubavi*, Zagreb, 1976. Preveo sa španskog Zvonimir Golob. (Prim. prev.)

„Zaboravi.“
 „Neću da zaboravim.“
 „Kako hoćeš.“
 „Imaš li ti dece?“
 „Jednog sina.“
 „Koliko je star?“
 „Sedamnaest godina.“
 „Sedamnaest?“
 „Da.“
 „Pitam se...“
 „Šta?“
 „Dakle, sina?“
 „Da.“
 „Ja...“

...te volim samo tebe uvek tebe celog svog života ti si moj vazduh otkucaj srca ti si beskonačno u meni ti si more koje vidim ti si ribe koje hvatam ti si se uhvatila u moju mrežu ti si mi dan i noć i asfalt ispod mojih cipela i kravata oko mog vrata i koža na mom telu i kosti ispod moje kože i moj čamac i moj doručak i moje vino i moji prijatelji i jutarnja kafa i moje slike i moje slike i moja žena u mom srcu i moja žena moja žena moja žena...

„Idem sad.“
 „Molim te, nemoj.“
 „Zašto da ne?“
 „To nije fer.“
 „Šta nije fer?“
 „Da dođeš i onda opet da odeš.“
 „Nemam izbora.“
 „Uvek postoji izbor.“
 „Ti od svih ljudi mi to kažeš?“

„Bio sam slab.“
 „Da, bio si.“
 „Nikad to nisam preboleo.“
 „Tvoj problem.“
 „Nikad nisam prestao da te volim.“
 „Verujem ti.“
 „Želim da ostaneš ovde.“
 „Prekasno je.“
 „Kao mi, ko se ljubio?“

Bio jednom jedan mali hotel na moru, zaklonjen drvećem pinija od hladnog severca. Južni mu je zid čak i zimi imao okus soli i vreline. Na velikim prozorima i balkonskim vratima ogledali su se talasi. More, poput noćnog neba posutog zvezdama, grlilo je malu šljunkovitu plažu u podnožju hotela. Gde je sve počelo. I ako nisu umrli, još žive tu. Gde bi sve trebalo da se završi.

„Pogledaj: oblaci!“
 „Znaš li još?“
 „A ti?“

1

Luka dolazi na svet s jednim tihim i neodlučnim krikom, ali se potpuno smiruje čim na koži oseti vodu. Godina je 1959. u Makarskoj, malom, mirnom lučkom gradu u Hrvatskoj. Babica Anka, koja je u isto vreme i komšinica, te joj nije trebalo dugo da odgovori na panične pozive budućeg oca, proverava tri puta da li je sve u redu i na broju, i pomišlja: Kakvo čudno dete. Blago odmahuje glavom. Šta će samo biti s njim, tako mirnim i zamišljenim, kao da mu je osamdeset godina i kao da je već video sveta. A slep je kao mače. Lukina iscrpljena majka pita zabrinuto da li je stvarno sve u redu s detetom, zašto više ne plače. Babica umiruje i samu sebe dok odgovara Antici, majci – sa kojom je već ispila neograničene količine jake turske kafe – da je sve u najboljem redu, i da se sad odmori i odspava kako bi prikupila snagu za kasnije, za svog sinčića, veliki je to dečak, još će se čuti za njega. Majka traži da joj ga donesu. Hoće da ga drži u naručju. Zove se Luka, kaže ponosno i pomalo sramežljivo. Babica to već zna i

klima glavom, vidi se odmah da se ovde radi o jednom pravom Luki, te stavlja nemog dečaka, čije su oči širom otvorene kao da su mu jedini prozor u svet, majci u ruke. Slep mače, pomišlja pritom ponovo. Istoga trena oboje padaju u san. Majka i sin. Blagi je novembarski dan. Bez vetra i vedar. Zima, koja još nije postala zima.

Luki je tri godine. Otac Zoran ga prvi put vodi na pecanje. Ima malu brodicu koju Luka naziva svojom. Zoran se tad uvek nasmeši i namiguje Lukinoj majci. I ona se onda osmehuje. Otac uzima Luku za ruku i kreću prema luci. Desnom rukom Luka čvrsto drži oca. U levoj nosi torbicu sa mnogo bojica i blokom za crtanje. Luka rado crta i boji. Nikud ne ide bez te torbe. Danas hoće pre svega da peca. Ali i da crta. Usput sreću mnogo ljudi. Na Kačićevom trgu svi ih pozdravljaju, svi ih poznaju i osmehuju se Luki, pitajući ga kuda se uputio. Luka jedva može da odgovori koliko je ponosan. „Da pecam“, kaže preglasno i skriva torbu s bojicama iza leđa. Ljudi se smeju. Neki su preterano začuđeni, tako mali dečak, pa to ne ide, to je zabranjeno. Luka se koleba između straha da bi to neko mogao da mu zabrani i zaprepašćenja što se iko usuđuje da dovede u pitanje očevu odluku. Ovaj se samo pravi ozbiljan i steže Lukinu oznojenu ruku: sve je u redu, ne mora da brine. Idu dalje. Prolaze rivom, gde Luka hoda uz more zagledan u vodu. Svaku ribu pozdravlja tihim povikom. I tako sve do brodice. Za oca put nije dug, ali za trogodišnjaka je to veliki izlet. Leva ruka već ga boli. Torba je teška. Tako mnogo bojica! Njihova brodica mirno leži između drugih, isto tako malih čamacica. MA 38. RegistarSKI broj ispisan crvenom bojom. Skoro svi čamci su beli, oivičeni tankom

plavom crtom. Ili su sasvim beli. Luka već ume da prepozna očev. Milion puta je već bio na njemu. Možda čak i više od toga. Samo još nikad nije bio na pecanju. More i brodicu Luka voli više od svega. „Kad porastem, biću mornar“, kaže. Ili ribar. Otac lakonogo ulazi u čamac. Podiže Luku visoko preko mora i smešta ga pored sebe. Iako nije mnogo velika, brodica ima malu kabinu. Luka seda. Pritom posmatra oca kako vešto isplovlja iz luke. I Luka će jednog dana postati kao njegov otac. Plove prema pučini. Između poluostrva Sv. Petar i Osejave. Na izlasku iz zaliva, odakle se još vide ruševine Kapele Sv. Petra – bio je to zemljotres, bilo je strašno, cela kuća je podrhtavala i mama je plakala, a tata ih je sve odveo u podrum, dugo je trajalo, duže od bilo čega što Luka zna, i uplašio se, veoma se uplašio, ali uspeli su i ništa se nije desilo, samo su se njegove plišane životinje preturile, tata se pobrinuo za sve – otac gasi motor. Brodica pluta po vodi. „Kako se zove ono ostrvo tamo?“, pita Zoran. Luki se dopada ova igra. Dobar je u tome. „Brač“, kaže. Lukin glas podrhtava, iako zna da je u pravu. „Dobro, a ono iza njega?“ „Far“, kaže Luka brzo. Otac se osmehuje. „Da, skoro tačno. Zove se Hvar. Ali to je teška reč, ponekad ni ja ne umem pravilno da je izgovorim.“ Luka je zamišljen, nada se da nije ništa upropastio. Otac vadi štap za pecanje. Ipak je sve u redu. Luka u uzbuđenju mora stalno da guta pljuvačku. Naginje se preko ivice i pogledom traži ribe. Uzvikuje im da požure, da se sprema, da on dolazi. Uranja svoju ručicu u more. „Evo, evo, male ribice“, šapuće. Podiže pogled i susreće se sa očevim očima. Danas je najlepši dan u mom životu, pomišlja Luka i zatvara oči. Stanovnici mora mu grickaju prste.

* * *

Dok Lukina ruka izaziva ribe u moru, Dora dolazi na svet s vriskom koji je toliko piskav da je zasmejao babicu Anku. Godina je 1962. u porodilištu bolnice franjevačkog samostana. Tako jaka, snažna devojčica, kaže Anka. Majka Helena je iscrpljena i ništa ne može da kaže. Ne može ni da se osmehne. Jedino što može jeste da misli da je konačno sve prošlo. Konačno. Prvo i poslednje dete, pomišlja. Sklapa oči i tone u san. Pritom joj ne smeta Dorino glasno opiranje. Babica se divi snazi tog sićušnog stvorenja. Gleda Doru s mnogo naklonosti. Mazi joj glavicu i drhtavo telašće. Babica je stara – mada je u poređenju sa ovim stvorenjem svako star – i ima mnogo iskustva. Pomogla je da bezbroj dece dođe na svet. Sve ih je videla. Ali ova devojčica! Plaćući neumorno i zaglušujuće, uvlači joj se u srce. Bez lutanja. Nezaobilazno. Babica oseća kako joj naviru neme suze. Sama nema dece. Nije se udavala. Verenik joj je stradao u ratu. Italijani su ga ubili. Posle toga nije više bilo muža za nju. Tako je to bilo u ono vreme. A sad, posle velikog zemljotresa u januaru, kad je od njene kućice preostao samo zapadni zid, mora još povrh svega da stanuje kod svoje mlađe sestre i da trpi njenog muža koji je često pijan i rado zbija šale na račun njenog samačkog života. Prostačke, nepristojne šale. Savija kažiprst i dodiruje zglobom devojčicina okrugla ustašca. Iznenadena i zbunjena, ova prestaje da plače i njene skoro slepe oči pronalaze babičine i zadržavaju se na njima. Zvaće se Dora, ali to se već zna.

Dora ima dve godine i živahna je devojčica. Majka kaže da je divlja. Dora to ne razume, ali joj je ionako svejedno.

Jer se majka pritom osmehuje. A otac je stavlja na ramena i trči s njom naokolo, kao da joj je konjić. „Kad se Dora smeje, ceo grad se trese“, kaže majka. Dora sa dve godine govori kao nijedno drugo dete. Kao da joj je već pet. „I razume već sve“, kaže njena majka, ne bez ponosa u glasu. Dora je nezasita u svemu. Sve mora da dotakne, sve da vidi, svuda da ode. Na ulici, u Kalalargi, na rivi, na obalskom šetalištu ili na Kačićevom trgu svakom užurbanom prolazniku dovikuje nešto, a prolaznik, zaboravljajući na žurbu zastaje, osmehuje joj se i, iako kolebljiv ili začuđen, pozdravlja je ili joj odgovara nešto. Dora je vrlo sigurna na nogama, nikad ne pada, ali ni ne trči, jednostavno samo vrlo brzo korača. Koraci su joj dugi, što, kad se posmatra, može da izgleda čudno, ponekad čak smešno. Dora ne želi ni da skače. Sa zida silazi tako što zakorači u prazno. „Da li se plašiš?“, pita majka. Dora izbegava pogled i ne odgovara. I ne skače.

Luki je pet godina i dobio je sestru. Zove se Ana i mala je i plače mnogo, majka mu se jedva drži na nogama, a otac radi više no ikad i Luka ga viđa sve ređe, a i on mora neverovatno mnogo da crta, po celoj kući vise njegovi crteži. Sad ide u vrtić iako mu majka nije zaposlena, i druga deca su ponekad veoma zločesta prema njemu, tako da ide u toalet gde plače i crta, tu ga niko ne vidi, ni teta Vera koja se zapravo stara o svoj deci, ali on joj je posebno drag. Često mu rukom prođe kroz kosu, toplo mu se osmehuje ili namiguje i najčešće čita njegovu omiljenu priču, čak i kad druga deca uzvikuju da je priča dosadna i da je već znaju napamet. U stvari, Luka bi želeo da ostane ceo dan u vrtiću i da uopšte više ne ide kući gde ona glupa sestra

plače i gde je mama umorna i gde nema tate i njemu se sve više plače, iako to pokušava da suzbije da ga niko ne vidi. Ali i pored toga je nesrećan i priželjkuje da sve bude kao ranije, kad je tata još išao s njim na pecanje i kad su brodicom plovili daleko i kad je on mogao da crta i peca ribe i kad mu je otac postavljao smešna i ponekad teška pitanja, na primer: ako bela krava daje belo mleko, kakvo mleko daje crna krava, što naravno nije lako pitanje, ali on je znao sve odgovore. Ponekad su ostajali i posle zalaska sunca, ali su se baš uvek lepo provodili zajedno.

Dora shvata o čemu se radi. Njena majka govori jasno i polako i tužna je, i Dora to razume. Ali Dora nije tužna što već sad, sa dve godine, triput nedeljno mora da ide u vrtić jer mama opet mora da radi, a Dora nema babu i dedu u blizini koji bi mogli da je čuvaju. Njeni baba i deda žive veoma, veoma daleko. Dora im je već mnogo puta bila u poseti. U jednom velikom gradu. „Glavni grad, prosto i jednostavno“, kaže mama, zbog čega se tata ljuti i ispravlja je. Beograd je glavni grad, Zagreb je samo jedan veliki grad. U Beogradu živi i predsednik. Mama mumla nešto sebi u bradu. Dora vidi da nije srećna. Ne zbog predsednika, njega svako voli, uvek je okružen decom i cvećem, ali zbog tog grada u kome on živi mama nije srećna. Zato Dora kaže, kad je nasamo s mamom: idemo babi i dedi u glavni grad. Mama se osmehuje i brzo se osvrće oko sebe. Zagreb. Duga je vožnja kolima do tamo. Toliko duga da Dora više puta usput zaspi. Dora se svega seća. Glava joj je puna slika koje mirišu i govore, a ponekad imaju i ukus. Ume sve i da ih rečima izrazi. „Kakvo pamćenje ima ova devojčica!“, uzvikuje majka i jedva može da poveruje.

„Kao slon“, kaže otac začuđeno. Čudnovato dete, smatraju mnogi, ali ništa ne govore. Doru to ne zabrinjava. Ponekad stoji dugo ispred ogledala i posmatra se, gleda svoje lice koje se tako brzo menja, kao da ih ima sto različitih, i to joj se dopada. Takva je. Sve je to ona. I raduje se deci u vrtiću koju još nikad nije videla. Igračkama takođe. Ne plaši se. „Za Doru je ceo život avantura“, kaže majka uvek i podiže obrve, što izgleda vrlo smešno, tako da Dora mora da se nasmeje. A tata čita novine.

Luka zapaža novu devojčicu koja upravo ulazi. Crna kosa joj je dugačka i talasasta. I sjajna. Kao riblja krljušt. Mala je i mršava i brza i mlađa od sve dece u vrtiću, i on ne može da odvoji oči od nje. Majka joj nosi torbu sa belim i plavim štraftama. Sa jednom velikom žutom ribom po sredini. Mnogo mu se dopada – ta torba. Iako ne može da prepozna o kojoj se ribi radi. On, opet, ima crni ranac koji nije sam izabrao i koji je već jednom napao makazama ne bi li dobio novi. Ali mu to nije pošlo za rukom, postalo je samo još gore. Sad je ranac ružan i pocepan. Zbog toga ga Luka skriva u plastičnoj kesi koju nosi svuda sa sobom. I niko ništa ne primećuje. Kad bi samo imao takvu divnu torbu kao ova nova devojčica! Već vidi sebe kako hoda s tom supertorbom, sa priborom i blokom za bojenje u njoj, i svi mu zavide i dive mu se. Ponosno prelazi preko Kačićevog trga, polako korača prema Marineti gde se okupljaju ljudi da vide njega i njegovu novu supertorbu. Niko ne može da odvoji pogled od njega. Možda bi se mama onda opet osmehivala i poljubila tatu, onako kao ranije, tiho izgovarajući njegovo ime, više puta bi rekla Zorane, Zorane, Zorane, Luka može već da je čuje, i tata

bi se zadovoljno smešio i otišao s Lukom na pecanje. Da, sigurno bi to uradio i postavljao mu načisto teška pitanja, na primer: ako su mama i tata beli, a dete se rodi u Africi, koje boje bi bila njegova koža, što je teško pitanje, ali nema veze, zna on sve odgovore. Samo kad bi imao takvu torbu! Kao ova nova devojčica. Ne može da odvoji oči od nje!

Puna očekivanja ulazi Dora u vrtić i pogled joj luta naokolo. Jedan visoki dečak stoji pored police za knjige i posmatra je. Dori to ne smeta. Skida jaknu. Ne želi da joj mama pomaže dok je onaj visoki dečak posmatra. Možda je to tako u vrtiću. Možda neko mora tako da stoji ceo dan i posmatra drugu decu, možda je to neka superigra. Dora jedva čeka da se uključi u igru. Cipele takođe želi sama da izuje. „Šta je bilo, *Dorice?*“, čudi se mama. Mama ne razume. Ne zna da se radi o jednoj sasvim sjajnoj, novoj igri, i da je dečak posmatra i da mora biti hrabra ako želi da učestvuje u igri, a ona definitivno želi da isto tako nepomično stoji pored police sa slikovnicama, o da, to želi u svakom slučaju. Dora zato odmahuje glavom i ništa ne odgovara. Jer joj se glava odjednom čini tako mekana i puna i prazna i naduvana kao balon i vrela i laka i drhtava i providna. Zatvara oči. Leva joj je cipela izuvena. Ostaje da sedi. „Šta ti je, *zlati moje?*“, pita majka još jednom. Dora je gleda. Uskoro će mama zaplakati. „*Moja Dorice!*“

Luka se ne pomera. Naslanja se na veliku policu za knjige i zadržava dah. Plaši se da će torba nestati ako opusti mišiće i udahne. Fiksira torbu do granice bola, dok mu oči ne zasuze. Odbrojava: jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam... Njegov svet tad iščezava i on klizi na pod. Sve

oko njega postaje nečujno. On polako nestaje. Kao slike neke knjige čije mu stranice polako klize iz ruku.

Dora prva prilazi onesvećenom dečaku. Spušta se kraj njega u čučanj i postaje još manja nego što jeste. Oči joj se šire, toliko da se čini kao da na njenom bledom licu postoje samo one. Nadvija se iznad dečakove glave i, pre nego što je žena koja je kleknula s njegove druge strane i podigla mu noge uvis uspela da je skloni ili preduhitri, Dora mu spušta poljubac na svetlocrvena usta. „Doro!“, uzvikuje majka zaprepašćeno. Nema vremena za tepanje!

Luka čuje tihi glas iznad svog lica: „Ti si moja Trnova Ružica, samo moja, probudi se, prinče moj, ti si moj princ, samo moj...“ Tad do njegovih ušiju dopiru i drugi glasovi i druge reči, a on izgubljen i slab otvara oči i...

...ona gleda njegove oči koje se polako otvaraju, njegov zamagljen pogled, usne koje mu se nečujno pomiču...

...ali on ne može ništa da kaže, tako da se bespomoćno osmehuje i...

...ona se isto tako osmehuje, i...

...on nesigurno podiže ruku i pruža je prema njenom licu i dodiruje joj dugu crnu kosu i pita se gde se sad nalazi torba i da li bi sad možda uspeo da je nagovori da mu je pokloni, kako bi ga razvedrila, i...

...ona još jednom šapuće sasvim tiho, tako tiho da joj se samo usne pomeraju: „Moj princ, samo moj.“

2

„Vidiš li onaj tamo, onaj mali koji izgleda kao kugla sladoleda?“

Dora pokazuje ispruženom rukom visoko prema nebu, držeći okrugli lilihip između svojih lepljivih prstiju a Luka je, mada im glave leže sasvim blizu jedna drugoj, ne vidi, tu kuglu sladoleda od oblaka.

Ispružili su se na krovu kabine i posmatraju oblake koje laki letnji povetarac pomera po nebu. Rano je posledne i svuda vlada mir, samo tu i tamo neki turista prođe pored njih. Meštani su se sklonili od paklenog sunca, šaloni na prozorima su zatvoreni, traži se najdublji hlad i svako se trudi da se što manje kreće: na takvoj vrelini je ponekad teško čak i disati.

Svi to znaju, osim turista koji po čitav dan hodaju – neumorno i nepokrivene glave, da bi na koncu završili na odeljenju za hitnu pomoć. Zna Luka to dobro. Svakog jutra ih posmatra na plaži, gde pored žute kuće zarađuje sebi za džeparac tako što iznajmljuje suncobrane.